

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ב

אורי סמט, השלכת דניאל לגוב האריות (דניאל ו)

השלכת דניאל לגוב האריות (דניאל ו)

אורי סמט, orisamet@gmail.com

דניאל פרק ו – הפרק ותרגומו

מקור	תרגום ש"ל גורדון (כתובים עם ביאור חדש, תל-אביב תרצ"ח)
(א) וְדָרְיוֹשׁ מַדְיָא מְדָאָה קִבַּל מַלְכוּתָא כְּבַר שְׁנֵין שְׁתֵּין וְתַרְתֵּין:	(א) וְדָרְיוֹשׁ הַמְדִי קִבַּל אֶת הַמַּלְכוּת כְּבֹן שְׁנַיִם שָׁשִׁים וּשְׁתַּיִם.
(ב) שְׁפָר קְדָם דְרְיוֹשׁ וְהִקִּים עַל מַלְכוּתָא לְאַחַשְׁדָּרְפָּנֵי מָאָה וְעֶשְׂרִין דִּי לְהוֹן בְּכַל מַלְכוּתָא:	(ב) טוֹב הָיָה לִפְנֵי דְרְיוֹשׁ, וְהִקִּים עַל הַמַּלְכוּת אֶת הָאַחַשְׁדָּרְפָּנִים מֵאָה וְעֶשְׂרִים, אֲשֶׁר יְהִיוּ בְּכָל הַמַּלְכוּת.
(ג) וְעֵלָא מְנַהוֹן סָרְכִין תְּלַתָּא דִּי דְנִיָּאל חַד מְנַהוֹן דִּי לְהוֹן אַחַשְׁדָּרְפָּנֵי אֵלִין יְהִבּוּ לְהוֹן טַעְמָא וּמִלְכָּא לֹא לְהוּא נֹזֵק:	(ג) וּלְמַעַלָּה מֵהֶם וְזִירִים שְׁלֹשָׁה, אֲשֶׁר דְנִיָּאל אֶחָד מֵהֶם, אֲשֶׁר יְהִיוּ הָאַחַשְׁדָּרְפָּנִים הָאֵלֶּה נוֹתְנִים לָהֶם עֲצָה, וְהַמְלִיךְ לֹא יְהִיָּה נֹזֵק.
(ד) אֲדִינוּ דְנִיָּאל דְנָה הוּא מִתְנַצַּח עַל סָרְכֵיָא וְאַחַשְׁדָּרְפָּנֵי כֹּל קִבַּל דִּי רוּחַ יִתִּירָא בֵּיהּ וּמִלְכָּא עֲשִׂית לְהַקְמוּתָהּ עַל כֹּל מַלְכוּתָא:	(ד) אֲזַי דְנִיָּאל זֶה הָיָה גוֹבֵר עַל הַזִּירִים וְהָאַחַשְׁדָּרְפָּנִים, כֹּל-עֲמַת שְׂרוּחַ יִתְרָה בּוֹ, וְהַמְלִיךְ חָשַׁב לְהַקִּימוֹ עַל כֹּל הַמַּלְכוּת.
(ה) אֲדִינוּ סָרְכֵיָא וְאַחַשְׁדָּרְפָּנֵי הוּוּ בְּעִין עֵלָה לְהַשְׁפִּיחָה לְדְנִיָּאל מִצַּד מַלְכוּתָא וְכֹל עֵלָה וּשְׁחִיתָה לֹא יְכַלּוּ לְהַשְׁפִּיחָה כֹּל קִבַּל דִּי מְהִימוֹן הוּא וְכֹל שְׁלוֹ וּשְׁחִיתָה לֹא הַשְׁתַּכַּחַת עֲלוּהִי:	(ה) אֲזַי הַזִּירִים וְהָאַחַשְׁדָּרְפָּנִים הָיוּ מְבַקְּשִׁים עֲלֵיָהּ לְמִצָּא לְדְנִיָּאל מִצַּד הַמַּלְכוּת, וְכֹל עֲלֵיָהּ וּמְשֻׁחַת אֵינָם יְכוּלִים לְמִצָּא, כֹּל-עֲמַת שְׁנַאֲמֹן הוּא וְכֹל מְשֻׁגָּה וּמְשֻׁחַת לֹא נִמְצָא אֲצֵלוֹ.
(ו) אֲדִינוּ גְבַרְיָא אֵלְדָּ אֲמַרִין דִּי לֹא נְהַשְׁפַּח לְדְנִיָּאל דְנָה כֹּל עֵלָא לְהוֹן הַשְׁפִּיחָה עֲלוּהִי בְּדַת אֶ-לֵהָהּ: ס	(ו) אֲזַי הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אוֹמְרִים, שְׁלֹא נִמְצָא לְדְנִיָּאל זֶה כֹּל עֲלֵיָהּ, אֵלָּא אִם מְצָאנוּ אֲצֵלוֹ בְּדַת אֶ-לֵהִיו.
(ז) אֲדִינוּ סָרְכֵיָא וְאַחַשְׁדָּרְפָּנֵי אֵלִין הַרְגִּישׁוּ עַל מַלְכָּא וְכוּן אֲמַרִין לֵה דְרְיוֹשׁ מַלְכָּא לְעֵלְמִין חַיִּי:	(ז) אֲזַי הַזִּירִים וְהָאַחַשְׁדָּרְפָּנִים הָאֵלֶּה רָגִישׁוּ אֶל הַמְלִיךְ, וְכוּן אוֹמְרִים לוֹ: דְרְיוֹשׁ הַמְלִיךְ, לְעוֹלָמִים חַיִּיהָ.
(ח) אֲתִיעֲטוּ כֹּל סָרְכֵי מַלְכוּתָא סְגִיָּא וְאַחַשְׁדָּרְפָּנֵי הַדְּבַרְיָא וּפְחוּתָא לְקִימָה קִיָּם מַלְכָּא וּלְתַקְפָּה אֲסָר דִּי כֹּל דִּי יִבְעָה בְּעוּ מִן כֹּל אֵלָהּ וְאִנְשׁ עַד יוֹמִין תְּלַתִּין לְהוֹן מִנְדָּ מַלְכָּא יִתְרַמָּא לְגַב אַרְיֹתָא:	(ח) הַתִּיעֲצוּ כֹּל זִירֵי הַמַּלְכוּת, הַסְּגִיָּים וְהָאַחַשְׁדָּרְפָּנִים, הַיּוֹעֲצִים וְהַפְּחוּתִים לְהַקִּים קִיּוֹם הַמְלִיךְ וְלַתַּת תַּקְוָּה לְאֲסָר, שְׁכַל אֲשֶׁר יִבְקֹשׁ בְּקִשָּׁה מִכֹּל אֱלוֹהִים וְאֲדָם עַד יָמִים שְׁלֹשִׁים חוּץ מִמֶּנְדָּ הַמְלִיךְ, יִשְׁלַךְ לְגַב הָאֲרִיּוֹת.
(ט) כְּעוּן מַלְכָּא תִּקִּים אֲסָרָא וְתַרְשָׁם כְּתַבָּא דִּי לֹא לְהַשְׁנִיָּה כְּדַת מְדִי וּפְרַס דִּי לֹא תַעֲדָא:	(ט) כְּעַת הַמְלִיךְ תִּקִּים אֶת הָאֲסָר וְתַרְשָׁם אֶת הַכְּתָב, שְׁלֹא לְשִׁנוֹת, כְּדַת מְדִי וּפְרַס אֲשֶׁר לֹא תַעֲבֵר.
(י) כֹּל קִבַּל דְנָה מַלְכָּא דְרְיוֹשׁ רָשָׁם כְּתַבָּא וְאַסָּרָא:	(י) כֹּל-עֲמַת זֶה הַמְלִיךְ דְרְיוֹשׁ רָשָׁם הַכְּתָב וְהָאֲסָר.
(יא) וְדְנִיָּאל כְּדִי יַדַּע דִּי רָשִׁים כְּתַבָּא עַל לְבִיתָהּ וְכוּיָו פְּתִיחוּן לֵה בְּעֵלִיתָה נְגַד יְרוּשְׁלָם וְזִמְנִין תְּלַתָּה בְּיוֹמָא הוּא בְּרַךְ עַל בְּרִכּוּהִי וּמִצָּלָא וּמוֹדָא קְדָם אֶ-לֵהָהּ כֹּל קִבַּל דִּי הוּא עֵבַד מִן קְדַמַּת דְנָה: ס	(יא) וְדְנִיָּאל, כַּאֲשֶׁר יָדַע שֶׁנִּרְשָׁם הַכְּתָב, נִכְנַס לְבֵיתוֹ, וְחִלּוֹנוֹת פְּתוּחִים לוֹ בְּעֵלְיָתוֹ נִגַּד יְרוּשְׁלָיִם, וְזִמְנִים שְׁלֹשָׁה בְּיוֹם הוּא כּוֹרֵעַ עַל בְּרַכְּיוֹ, וּמִתְפַּלֵּל וּמוֹדָה לִפְנֵי אֶ-לֵהִיו, כֹּל-עֲמַת שְׁהִיָּה עוֹשָׂה מַלְפָּנֵי זֶה.

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ב

אורי סמט, השלכת דניאל לגוב האריות (דניאל ו)

<p>(יא) אַזי האַנשִׁים האַלֶּה רָגְשׁוּ וַיִּמְצְאוּ אֶת דְּנִיָּאל, מִבְּקֵשׁ וּמִתַּחֲנוֹן לִפְנֵי אֱ-לֹהֵיוּ.</p> <p>(יג) אַזִּי קָרְבוּ וְאוֹמְרִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ עַל אֶסֶר הַמֶּלֶךְ: הֲלֹא אֶסֶר רִשְׁמִית, אֲשֶׁר כָּל אִישׁ שֶׁיִּבְקֹשׁ מִכָּל אֱלוֹהִים וְאָדָם עַד יָמִים שְׁלֹשִׁים, חוּץ מִמֶּדֶּה הַמֶּלֶךְ, יִשְׁלַךְ לִגְבַּת הָאֲרִיֹּת; עֹנֶה הַמֶּלֶךְ וְאוֹמֵר: כֹּחַן הַדְּבָר כְּדַת מְדֵי וּפְרַס אֲשֶׁר לֹא תַעֲבֹר.</p> <p>(יד) אַזִּי עָנוּ וְאוֹמְרִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, שֶׁדְּנִיָּאל אֲשֶׁר מִבְּנֵי גְלוּת יְהוּדָה, לֹא שָׁם עָלֶיךָ הַמֶּלֶךְ לֵב וְעַל הָאֶסֶר אֲשֶׁר רִשְׁמִית, וְזִמְנִים שְׁלֹשָׁה בַּיּוֹם מִבְּקֵשׁ בְּעוֹתוֹ.</p> <p>(טו) אַזִּי הַמֶּלֶךְ, כַּאֲשֶׁר אֶת הַדְּבָר שָׁמַע, מְאֹד רָע עָלָיו, וְעַל דְּנִיָּאל שֶׁם דַּעַת לְהַצִּילוֹ, וְעַד מְבוֹאֵי הַשָּׁמַשׁ הָיָה מִתְאַמֵּץ לְהַצִּילוֹ.</p> <p>(טז) אַזִּי האַנשִׁים האַלֶּה רָגְשׁוּ אֶל הַמֶּלֶךְ וְאוֹמְרִים לְמֶלֶךְ: דַּע, הַמֶּלֶךְ, שְׂדֵת לְמְדֵי וּפְרַס, שְׂכַל אֶסֶר וְקִיּוּם שֶׁהַמֶּלֶךְ יִקְיָם אִין לְשׁוֹנוֹת.</p> <p>(יז) אַזִּי הַמֶּלֶךְ צָוָה וְהִבִּיאוּ אֶת דְּנִיָּאל, וְהַשְׁלִיכוּ לִגְבַּת הָאֲרִיֹּת; עֹנֶה הַמֶּלֶךְ וְאוֹמֵר לְדְנִיָּאל: אֱ-לֹהֶיךָ אֲשֶׁר אַתָּה עֹבֵד אוֹתוֹ תִּמְיֵד, הוּא יִצִּילְךָ.</p> <p>(יח) וְהוּבְאָה אֲבָן אַחַת וְהוּשְׁמָה עַל פִּי הַגֶּבַע, וְחַתְמָה הַמֶּלֶךְ בְּטַבְעָתוֹ וּבְטַבְעַת שָׂרְיוֹ, שְׁלֹא יִשְׁנֶה דְבָר בְּדְנִיָּאל.</p> <p>(יט) אַזִּי הִלֵּךְ הַמֶּלֶךְ לְהִיכָלוֹ וְלָן בְּצוּם, וְסָמִים לֹא הִכְנִיס לִפְנָיו, וּשְׁנָתוֹ נִדְּדָה עָלָיו.</p> <p>(כ) אַזִּי הַמֶּלֶךְ עִם שַׁחַר יָקוּם בַּבֹּקֶר, וּבְהַתְבַּהֲלוֹת אֶל גֶּבַת הָאֲרִיֹּת הִלֵּךְ.</p> <p>(כא) וּבְקָרְבוֹ לִגְבַּת אֶל דְּנִיָּאל, בְּקוֹל עֲצוּב זַעַק; עֹנֶה הַמֶּלֶךְ וְאוֹמֵר לְדְנִיָּאל: דְּנִיָּאל עֲבַד אֱ-לֹהֵי חַי, אֱ-לֹהֶיךָ אֲשֶׁר אַתָּה עֹבֵד אוֹתוֹ תִּמְיֵד, הִיכֹל לְהַצִּילְךָ מִן הָאֲרִיֹּת?</p> <p>(כב) אַזִּי דְנִיָּאל עִם הַמֶּלֶךְ דָּבָר: הַמֶּלֶךְ לְעוֹלָמִים חַיִּי!</p> <p>(כג) אֱ-לֹהֵי שְׁלַח מַלְאַכָּה וְסַגְר פֶּסֶם אֲרִיֹּתָא וְלֹא חֲבֹלוּנִי כֹל קָבֵל דִּי קְדָמוּהִי זְכוּ הַשְׁתַּכַּחַת לִי וְאַף קַדְמִיד קְדָמָךְ מִלְכָּא חֲבוּלָה לֹא עֲבַדְתָּ:</p> <p>(כד) בְּאֵדִין מִלְכָּא שְׂגִיָּא טָאב עֲלוּהִי וּלְדְנִיָּאל אָמַר לְהִנְסָקָה מִן גְּבַת וְהִסַּק דְנִיָּאל מִן גְּבַת וְכָל חֲבֵל לֹא הַשְׁתַּכַּח בָּהּ דִּי הִימֵן בְּאֱ-לֹהֵי:</p>	<p>(יא) אַדְּיִן גְּבִרְיָא אֵלְךָ הִרְגְּשׁוּ וְהַשְׁפִּיחוּ לְדְנִיָּאל בְּעֵא וּמִתַּחֲנוֹן קְדָם אֱ-לֹהֵי:</p> <p>(יג) בְּאֵדִין קָרְבוּ וְאוֹמְרִין קְדָם מִלְכָּא עַל אֶסֶר מִלְכָּא הֲלֹא אֶסֶר רִשְׁמִית דִּי כָּל אַנְשׁ דִּי יִבְעָה מִן כָּל אֱלֹהִים וְאַנְשׁ עַד יוֹמִין תִּתְּלוּן לְהוּ מִנְּךָ מִלְכָּא יִתְרַמָּא לְגוֹב אֲרִיֹּתָא עֲנָה מִלְכָּא וְאוֹמֵר יִצִּיבָא מִלְתָּא כְּדַת מְדֵי וּפְרַס דִּי לֹא תַעֲבַד:</p> <p>(יד) בְּאֵדִין עָנוּ וְאוֹמְרִין קְדָם מִלְכָּא דִּי דְנִיָּאל דִּי מִן בְּנֵי גְלוּתָא דִּי יְהוּדָה לֹא שָׁם עַלֶיךָ מִלְכָּא טַעַם וְעַל אֶסֶרָא דִּי רִשְׁמִית וְזִמְנִין תִּתְּלוּתָא בַּיּוֹמָא בְּעֵא בְּעוֹתָהּ:</p> <p>(טו) אַדְּיִן מִלְכָּא כְּדִי מִלְתָּא שָׁמַע שְׂגִיָּא בְּאֵשׁ עֲלוּהִי וְעַל דְּנִיָּאל שֶׁם כָּל לְשִׁיבּוּתָהּ וְעַד מְעֵלֵי שְׁמֵשָׁא הוּא מִשְׁתַּדֵּר לְהַצִּילוּתָהּ:</p> <p>(טז) בְּאֵדִין גְּבִרְיָא אֵלְךָ הִרְגְּשׁוּ עַל מִלְכָּא וְאוֹמְרִין לְמִלְכָּא דַּע מִלְכָּא דִּי דַּת לְמְדֵי וּפְרַס דִּי כָּל אֶסֶר וּקְיָם דִּי מִלְכָּא יְהִי לֹא לְהַשְׁנִיחָהּ:</p> <p>(יז) בְּאֵדִין מִלְכָּא אָמַר וְהִתִּיּוֹ לְדְנִיָּאל וְרָמוּ לְגִבָּת דִּי אֲרִיֹּתָא עֲנָה מִלְכָּא וְאוֹמֵר לְדְנִיָּאל אֱ-לֹהֶיךָ דִּי אַנְתָּה אַנְתָּ פִּלַּח לָהּ בְּתַדִּירָא הוּא יִשְׁיִבְנֶךָ:</p> <p>(יח) וְהִתִּיּוֹת אֲבָן חֲדָה וְשָׁמַת עַל פֶּסֶם גְּבַת וְחַתְמָה מִלְכָּא בְּעִזְקוֹתָהּ וּבְעִזְקוֹת רַבְרַבּוּנְהִי דִּי לֹא תִשְׁנָא צְבוּ בְּדְנִיָּאל:</p> <p>(יט) אַדְּיִן אֵזַל מִלְכָּא לְהִיכָלָהּ וּבַת טוֹת וְדַחֲנוֹן לֹא הִנְעִל קְדָמוּהִי וְשָׁנְתָה נִדְּתָה עֲלוּהִי:</p> <p>(כ) בְּאֵדִין מִלְכָּא בְּשַׁפְרָפְרָא יָקוּם בְּנִגְהָא וּבְהַתְבַּהֲלָהּ לְגִבָּת דִּי אֲרִיֹּתָא אֵזַל:</p> <p>(כא) וּכְמִקְרָבָהּ לְגִבָּת דְנִיָּאל בְּקוֹל עֲצִיב זַעַק עֲנָה מִלְכָּא וְאוֹמֵר לְדְנִיָּאל דְנִיָּאל עֲבַד אֱ-לֹהֵי חַיָּא אֱ-לֹהֶיךָ דִּי אַנְתָּה אַנְתָּ פִּלַּח לָהּ בְּתַדִּירָא הִיכֹל לְשִׁיבּוּתָךְ מִן אֲרִיֹּתָא:</p> <p>(כב) אַדְּיִן דְנִיָּאל עִם מִלְכָּא מִלַּל מִלְכָּא לְעוֹלָמִין חַיִּי:</p> <p>(כג) אֱ-לֹהֵי שְׁלַח מַלְאַכָּה וְסַגְר פֶּסֶם אֲרִיֹּתָא וְלֹא חֲבֹלוּנִי כֹל קָבֵל דִּי קְדָמוּהִי זְכוּ הַשְׁתַּכַּחַת לִי וְאַף קַדְמִיד קְדָמָךְ מִלְכָּא חֲבוּלָה לֹא עֲבַדְתָּ:</p> <p>(כד) בְּאֵדִין מִלְכָּא שְׂגִיָּא טָאב עֲלוּהִי וּלְדְנִיָּאל אָמַר לְהִנְסָקָה מִן גְּבַת וְהִסַּק דְנִיָּאל מִן גְּבַת וְכָל חֲבֵל לֹא הַשְׁתַּכַּח בָּהּ דִּי הִימֵן בְּאֱ-לֹהֵי:</p>
--	--

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ב

אורי סמט, השלכת דניאל לגוב האריות (דניאל ו)

<p>(כה) וצוה המלך, והביאו את האנשים האלה, אשר הלשינו על דניאל, ולגב האריות השליכו אותם, את בניהם ונשיהם, ולא הגיעו לקרקע הגב, עד אשר שלטו בהם האריות ואת כל עצמותיהם הדקו.</p> <p>(כו) אזי דריוש המלך כתב לכל העמים, האמות והלשונות שדרים בכל הארץ: שלומכם ירבה!</p> <p>(כז) מלפני הושם צו, אשר בכל שלטון מלכותי יהיו זעים ויראים מלפני אלהיו של דניאל, שהוא אל-חי וקיים לעולמים, ומלכותו לא תשחת, ושלטונו עד הסוף.</p> <p>(כח) מושיע ומציל ועושה אותות ונפלאות בשמים ובארץ, אשר הציל את דניאל מיד האריות.</p> <p>(כט) ודניאל זה הצליח במלכות דריוש ובמלכות כורש הפרסי.</p>	<p>(כה) ואמר מלכא והיתיו גבריא אלף די אכלו קרצוהי די דניאל ולגב אריותא רמו אנון בניהון ונשיהון ולא מטו לארעית גבא עד די שלטו בהון אריותא וכל גרמיהון הדקו:</p> <p>(כו) באדנו דריוש מלכא כתב לכל עממא אמא ולשניא די דארין דרין בכל ארעא שלמכון ישגא:</p> <p>(כז) מן קדמי שים טעם די בכל שלטון מלכותי להון זאעין זיעין ודחליו מן קדם אלהה די דניאל די הוא אלהה חיא וקיים לעלמין ומלכותה די לא תתחבל ושלטנה עד סופא:</p> <p>(כח) משיזב ומצל ועבד אתין ותמהין בשמא ובארעא די שזיזב לדניאל מן יד אריותא:</p> <p>(כט) ודניאל דנה הצלח במלכות דריוש ובמלכות כורש פרסא פרסא פ:</p>
---	--

מקורות משלימים

1. "ודריוש מדאה קבל מלכותא כבר שניו שתין ותרתין" (דניאל ו, א), מה תלמוד לומר כבר שניו שתין ותרתין, אלא יום שנכנס נבוכדנצר להיכל בימי יהויכין נולד שטנו והוא דריוש, יום שמשחו את יהוא ברמות גלעד, משחו את חזאל שטנו...

(סדר עולם רבה פרק כח)

2. ודריוש מדאה קבל מלכותא כבר שניו שתין ותרתין - למה מנה שנותיו לומר לך ביום שנכנס נבוכדנצר להיכל בימי יהויקים (צ"ל יהויכין) נולד שטנו דריוש מגלות יכניה ועד כאן ס"ב שנה ואמר מר גלו בימי יהויכין בשבע לכיבוש יהויקים שהוא שמנה לנבוכדנצר נשתיירו לנבוכדנצר שלשים ושבע שהרי מ"ה מלך ושלשה ועשרים דאויל מרודך כמ"ש רז"ל במסכת מגילה ב' שעבדו לבלשצר הרי ס"ב.

(רש"י, פסוק א)

3. (כג) והאנשים האלה שלשתם: שדרך, מישך ועבד נגו, נפלו לתוך כבשן האש הבוערת כפותים. (כד) אזי נבוכדנצר המלך תמה וקם בהתבהלות, עונה ואומר ליועציו: הלא אנשים שלשה השלכנו לתוך האש כפותים! עונים ואמרים למלך: נכון המלך.

(כה) עונה ואומר: הנה אני רואה אנשים ארבעה מתרים, מהלכים בתוך האש וחבלה אין בהם, ומראהו של הרביעי דומה לבן אלהים.

(כו) אזי קם נבוכדנצר לשער כבשן האש הבוערת, עונה ואומר: שדרך, מישך ועבד נגו, עבדיו של האל-העליון צאו ובאו! אזי יוצאים שדרך, מישך ועבד נגו מתוך האש.

(פרק ג' - תרגום ש"ל גורדון)

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ב אורי סמט, השלכת דניאל לגוב האריות (דניאל ו)

4. אלישע בעל כנפיים... ואף על פי שהיה מניחן שמא היה סבור שלא יראהו אדם או שהיה מוסר עצמו למיתה שלא לבטל מעליו מלכות שמים, ורשאי הוא בכך ואינו כמתחייב בנפשו אף על פי שאמרו יבטל ואל יהרג, שכל מצוה שהחזיקו בה ישראל בשעת השמד נוטלין עליה שכר הרבה ועדיין מוחזקת בידם, ואמרו בהגדה בבראשית רבה מה לך יוצא ליסקל על שמלתי את בני מה לך יוצא ליצלב על שנטלתי את הלולב וכו', **וכן מצינו בדניאל שמסר עצמו למיתה על התפלה שהיא מצות עשה דרבנן.**

(חידושי הרמב"ן, שבת מט ע"א)

5. לדברינו, דניאל חישב היטב את שבעים השנים. בהגיע שנת השבעים הוא ידע שהגאולה תלויה בתפילה ובדרישת ה'. תפילתו לקראת שנת הגאולה הייתה חשובה מכול... הכל היה תלוי ברגע הזה... כמעשה שטן ברור, דווקא בשנה זו, שנת השבעים, נגזרה גזרת שרי דריווש המדי, האוסרת להתפלל... דניאל ראה היטב כיצד גזרה זו עלולה לגרום להחמצת שעת הגאולה... והבין שהגזרה היא ניסיון... הוא התכוון למסור את נפשו אם ייתפס בתפילתו, ובלבד שלא להחמיץ את שעת הרצון לגאולה.

(הרב י" מדן, דניאל – גלות והתגלות, אלון-שבות תשס"ו, עמ' 168-169)

6. וכשראו אויביו של דניאל שלא אונה לו כל רע, לא רצו להאמין שניצל בידי אלוהים והשגחתו וחשבו שהאריות לא נגעו בדניאל ולא התקרבו אליו משום שמילאו את כרסם טרף, ובאו והביעו את דעתם זו לפני המלך. אולם המלך שכבר שנואה הייתה עליו רשעתם, ציוה להשליך לאריות בשר לרוב ולאחר שאכלו לשובע פקד להשליך לגוב את אויבי דניאל כדי לדעת אם לא יתקרבו אליהם האריות בהיותם שבעים. וכשהושלכו הפחות לפני החיות נתברר לו לדריוש שאלוהים הוא שהציל את דניאל, כי החיות לא חסו אף על איש מהם אלא טרפו את כולם כאילו היו רעבים ביותר וצמאים לטרף. ודומני, שלא הרעב הוא שהרגיז את החיות – שהרי הושבעו זמן מה לפני כן בשר לרוב – אלא רשעתם של בני האדם שכן עלול הוא להתגלות גם לבעלי חיים נטולי תבונה עד כדי לעוררם למעשה נקמה ברצון אלוהים.

(יוסף בן מתתיהו, קדמוניות היהודים, ספר עשירי, ו 260-262, תרגום א' שליט)

7. וְהִתִּיּוֹ גְבַרְיָא אֶלְךָ דִּי אַכְלוּ קַרְצוּהִי דִּי דְנִיָּאל – אמרו לו לפי שהן שביעין לפיכך לא אכלוהו, אמר להן אם שביעים הן רדו לינו עמהם הלילה ונראה אם שביעים הן, כיון שהשליכו מיד נאכלו... שחטפו אותן טרם שירדו לבור, שנאמר "וְלֹא מָטוּ לְאַרְעֵית גִּבְאָ עַד דִּי שְׁלֹטוּ בְּהוֹן אֶרְיִנְתָּא וְכָל גְּרַמְיָהוֹן הִדְקוּ" הרי אלף ותס"ד אריות, לכך נאמר ישמח צדיק בה' וחסה בו ויתהללו כל ישרי לב.

(מדרש תהלים מזמור סד)

8. ברצוני להצביע על משחק מילים נוסף, אשר טרם נתנו עליו את הדעת, וגם הוא תורם ליצירת הניגוד בין הא-ל לבין המלך. בסיפורנו נזכרים שני פיות. פי האריות לצד פי הגוב. את שני הפיות הללו סוגרים במהלך הסיפור. את פי הגוב סוגרים דרויש ועבדיו על ידי אבן ששמים שם וחותמים עליה בטבעת המלך ובטבעת עבדיו. לעומת זאת, פי האריות נסגר על ידי מלאך ששולח הא-ל. החזרה על המילה "פִּים" מדגישה את הפער שבין שני סוגרי הפיות: בעוד שה"סגירה האלוהית" מתממשת, ה"סגירה האנושית" בסופו של דבר איננה מועילה. באופן אירוני, כאשר מתוארת סגירת פי הגוב, נאמר כי המלך ועבדיו חותמים על האבן... כדי שלא ישתנה הרצון בדניאל. אולם, בסופו של דבר על אף החתימה בטבעת, הרצון האנושי כן משתנה. פי הגוב אשר נסגר באבן חתומה נפתח שוב, ודניאל יצא משם בריא ושלם...

(ני גולן, 'סיפורי דניאל – ניתוח ספרותי של דניאל א-ו', עבודת דוקטור, אוניברסיטת בר-אילן תשע"ז, עמ' 244)